

Avalent>Perekonnaasjad ja pärimine>Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem

Rootsi

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska”? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

„Odpowiedzialność rodzicielska” (*föräldransvar*) obejmuje m.in. prawa i obowiązki związane ze sprawowaniem pieczy nad osobą dziecka oraz zarządaniem jego majątkiem, a także kwestie dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka, prawa do kontaktów z dzieckiem i opiekowania się dzieckiem.

Władza rodzicielska (*vårdnad*) oznacza odpowiedzialność prawną za osobę dziecka. Osoba wykonująca władzę rodzicielską ma prawo i obowiązek podejmowania decyzji w kwestiach wywierających wpływ na osobę dziecka, takich jak decyzje dotyczące miejsca zamieszkania dziecka i decyzje dotyczące wyboru szkoły. Osoba wykonująca władzę rodzicielską jest odpowiedzialna za zaspokajanie potrzeb dziecka w zakresie opieki, bezpieczeństwa i prawidłowego wychowania. Osoba wykonująca władzę rodzicielską wobec dziecka jest również odpowiedzialna za sprawowanie koniecznego nadzoru nad dzieckiem stosownie do jego wieku, stopnia rozwoju i innych okoliczności oraz za monitorowanie, czy dziecko otrzymuje wystarczające wsparcie i wykształcenie. W miarę dorastania i rozwoju dziecka osoba wykonująca władzę rodzicielską musi w coraz większym stopniu brać pod uwagę jego poglądy i życzenia.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Osobami wykonującymi władzę rodzicielską są zazwyczaj oboje rodzice dziecka lub jedno z rodziców dziecka. Jeżeli w chwili narodzin dziecka jego rodzice pozostają w związku małżeńskim, automatycznie uzyskują prawo do wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej wobec dziecka. Jeżeli rodzice zawarli związek małżeński dopiero po narodzinach dziecka, z chwilą zawarcia związku małżeńskiego automatycznie uzyskują prawo do wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej. Jeżeli w chwili narodzin dziecka rodzice nie pozostają w związku małżeńskim, prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej przysługuje matce. Rodzice mogą jednak łatwo uzyskać prawo do wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej w drodze rejestracji. Ojciec dziecka może również wystąpić do sądu o przyznanie mu prawa do wspólnego lub wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

W niektórych przypadkach prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej wobec dziecka można przenieść z obojga rodziców dziecka lub z jednego z nich na specjalnie wyznaczonego opiekuna. Dokonanie tego rodzaju przeniesienia może okazać się konieczne, jeżeli rodzic został uznany za winnego nadużycia lub zaniedbania bądź jeżeli w inny sposób nie wywiązał się ze spoczywającego na nim obowiązku sprawowania pieczy nad dzieckiem, doprowadzając do trwałego narażenia zdrowia lub rozwoju dziecka na niebezpieczeństwo. Przeniesienie prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej może również okazać się odpowiednim rozwiązaniem w przypadku, gdy jedno z rodziców lub oboje rodzice są trwale niezdolni do wykonywania władzy rodzicielskiej.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozvodu lub separacji rodziców?

W przypadku rozvodu rodzice zachowują prawo do wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej bez konieczności wydawania jakiegokolwiek postanowienia w tej kwestii przez sąd w postępowaniu rozwodowym. Jeżeli którekolwiek z rodziców pragnie zmienić obowiązujące dotychczas ustalenia dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, występuje o uchylenie prawa do wspólnego wykonywania tej władzy.

Jeżeli którekolwiek z rodziców pragnie zmienić obowiązujące dotychczas ustalenia dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej może rozstrzygnąć sąd. Jeżeli rodzice uzgodnili zmianę ustaleń, mogą ją uregulować bez udziału sądu, w drodze porozumienia. Aby takie porozumienie było ważne, musi zostać zatwierdzone przez komisję ds. opieki społecznej (*socialnämnd*). Ta sama zasada ma zastosowanie do kwestii ustalenia, z którym z rodziców dziecko powinno zamieszkiwać i na jakich zasadach będzie utrzymywało kontakty z drugim z rodziców.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Porozumienie musi być sporządzone na piśmie i podpisane przez oboje rodziców. Ponadto musi zostać zatwierdzone przez komisję ds. opieki społecznej właściwą dla gminy, w której dziecko jest zameldowane.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Gmina – działając za pośrednictwem komisji ds. opieki społecznej – jest obowiązana zapewnić rodzicom dostęp do profesjonalnych usług mediacji w celu wypracowania porozumienia dotyczącego sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem. Mediacja jest dobrowolna. Dlatego też, aby można było ją przeprowadzić, z wnioskiem o mediację muszą się zwrócić oboje rodzice. Jeżeli rodzicom uda się osiągnąć porozumienie dotyczące sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem, mogą zawrzeć porozumienie, które – po zatwierdzeniu przez komisję ds. opieki społecznej – będzie wywoływało takie same skutki jak orzeczenie sądu. Jeżeli rodzice zdecydują się wnieść sprawę do sądu, sąd może skierować ich do komisji ds. opieki społecznej w celu przeprowadzenia mediacji, jeżeli nie została ona jeszcze przeprowadzona, a sąd uzna, że w danym przypadku osiągnięcie porozumienia jest możliwe. Jeżeli rodzice wzięli udział w mediacji, ale nie udało im się osiągnąć porozumienia, sąd może powierzyć pełnienie funkcji mediatora w relacjach między rodzicami innej osobie. Co do zasady sąd ma obowiązek zachęcania stron do wypracowania porozumienia w sprawach dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sąd może rozstrzygnąć kwestie związane z:

władzą rodzicielską (powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców lub obojgu rodzicom);

miejscem zamieszkania dziecka (ustalić, z którym z rodziców dziecko powinno zamieszkiwać, lub określić, czy dziecko powinno zamieszkiwać naprzemiennie z każdym z rodziców); oraz

prawem do kontaktów (ustalić prawa dziecka do kontaktów z rodzicem, z którym dziecko nie zamieszkuje).

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Osoba uprawniona do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej może samodzielnie podejmować decyzje w sprawach dotyczących osoby dziecka. Nie musi konsultować się z drugim z rodziców ani uzyskiwać jego zgody w takich kwestiach. Dziecku przysługuje jednak prawo do kontaktów z drugim

z rodziców, a osoba wykonująca władzę rodzicielską jest zobowiązana do poszanowania tego prawa. Jest również zobowiązana do przekazywania drugiemu z rodziców istotnych informacji, aby ułatwić mu utrzymywanie kontaktów z dzieckiem.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej oznacza, że rodzice wspólnie podejmują decyzje dotyczące osoby dziecka. Zasadniczo rodzice winni osiągać porozumienie we wszystkich kwestiach związanych z dzieckiem. Spór dotyczący prawa do kontaktów i miejsca zamieszkania dziecka może jednak rozstrzygnąć sąd (zob. powyżej).

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

W kwestiach dotyczących władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania lub prawa do kontaktów rodzic może zwrócić się do sądu rejonowego (*tingsrätt*) właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka. W braku właściwego miejscowo sądu rejonowego sądem właściwym jest Sąd Rejonowy w Sztokholmie (Stockholms tingsrätt). Kwestie dotyczące władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem można również rozstrzygnąć w postępowaniu rozwodowym.

Wniosek wszczynający postępowanie (*stämningansökan*) musi być sporządzony w formie pisemnej i musi zostać podpisany osobiście przez wnioskodawcę lub jego pełnomocnika. Pismo to musi zawierać informacje na temat stron, szczegółowy opis roszczenia (tj. kwestii, o której rozstrzygnięcie wnioskodawca występuje do sądu), kontekst roszczenia, informacje na temat dowodów, na których opiera się roszczenie, oraz informacje na temat okoliczności faktycznych, jakie poszczególne dowody mają na celu potwierdzić, a także informacje na temat okoliczności, na podstawie których uznano, że dany sąd jest właściwy do rozpoznania sprawy. Do wniosku wszczynającego postępowanie należy załączyć dowody z dokumentów, na które się powołano.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

W kwestiach dotyczących władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem strony nie mogą zawrzeć ugody. Ogólnie rzecz biorąc, kwestie dotyczące władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem należy rozstrzygnąć niezwłocznie. Sąd może wydać postanowienie tymczasowe w przedmiocie władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka lub prawa do kontaktów z dzieckiem. Postanowienie tymczasowe może na przykład służyć ustaleniu miejsca, w którym dziecko ma zamieszkiwać w okresie, w którym toczy się postępowanie, do chwili rozstrzygnięcia sporu poprzez wydanie prawomocnego orzeczenia.

Mimo że nie przewidziano żadnej formalnej procedury zapewniającej możliwość rozstrzygnięcia sporów dotyczących władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem w trybie pilnym, w poszczególnych przypadkach przeprowadza się ocenę służącą ustaleniu stopnia pilności danej sprawy.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Co do zasady w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem każda ze stron pokrywa własne koszty sądowe.

Stronie spełniającej wszystkie obowiązujące warunki przysługuje prawo pomocy.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Wyrok lub postanowienie sądu rejonowego dotyczące władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka lub prawa do kontaktów z dzieckiem można zaskarżyć do sądu apelacyjnego (*hovrätt*). Aby sąd apelacyjny mógł rozpoznać środek zaskarżenia, strona musi jednak najpierw uzyskać zgodę na wniesienie tego środka (*prövningstillstånd*).

Wyrok lub postanowienie sądu apelacyjnego można zaskarżyć do Sądu Najwyższego (Högsta domstolen). Aby Sąd Najwyższy mógł rozpatrzyć środek zaskarżenia, strona musi najpierw uzyskać zgodę na wniesienie tego środka.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Istnieje możliwość zwrócenia się o wykonanie orzeczenia lub porozumienia w przedmiocie władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka lub prawa do kontaktów z dzieckiem. Wniosek o wykonanie orzeczenia lub porozumienia składa się do sądu rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka. W braku sądu właściwego miejscowo kwestie związane z wykonaniem wyroku, postanowienia lub porozumienia rozstrzyga Sąd Rejonowy w Sztokholmie. Sąd rejonowy może rozstrzygnąć szereg różnych kwestii. Przede wszystkim sąd będzie zazwyczaj dążył do doprowadzenia do dobrowolnego wydania dziecka. Jeżeli okaże się to niemożliwe, sąd może w ostateczności ukarać stronę warunkową grzywną lub zarządzić przymusowe wydanie dziecka. Warunkowe nałożenie grzywny oznacza, że w przypadku, gdy osoba sprawująca pieczę nad dzieckiem odmówi jego wydania, będzie zobowiązana do zapłacenia znacznej sumy pieniężnej. Nakaz wydania dziecka to bardzo nietypowy środek, który sąd orzeka wyłącznie w przypadku braku możliwości rozwiązania problemu w inny sposób, aby uchronić dziecko przed doznaniem poważnej krzywdy. Na podstawie nakazu policja odbiera dziecko osobie sprawującej nad nim pieczę i przekazuje je osobie wykonującej władzę rodzicielską.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

W niektórych przypadkach zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Bruksela II. W Szwecji wnioski o stwierdzenie wykonalności składa się do Sądu Apelacyjnego Svea (Svea hovrätt).

W innych przypadkach, tj. w odniesieniu do państw-sygnatariuszy europejskiej konwencji z 1980 r. oraz konwencji haskiej z 1996 r., zastosowanie mają postanowienia tych konwencji. Zgodnie z postanowieniami europejskiej konwencji z 1980 r. wnioski o wykonanie orzeczeń składa się do sądu rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka. Zgodnie z postanowieniami konwencji haskiej z 1996 r. wnioski o wykonanie orzeczeń składa się do Sądu Apelacyjnego Svea.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaki rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Przepisy regulujące te kwestie zawarto w rozporządzeniu Bruksela II.

Strona może również – w stosownych przypadkach – zaskarżyć ważność orzeczenia lub jego wykonalność.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Co do zasady sąd zastosuje prawo państwa miejsca zamieszkania dziecka.

Ostatnia aktualizacja: 19/07/2019

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.